

Studentski poslovi i radnička prava: stvarnost mladih u Zagrebu

Impressum

NASLOV:

Studentski poslovi i radnička prava: stvarnost mladih u Zagrebu

UREDNIKA: Matea Kaleb

AUTORICE:

Ivona Šimunović

Josipa Tukara Komljenović

Josip Miličević

Matea Kaleb

IZDAVAČICA:

Mreža mladih Hrvatske

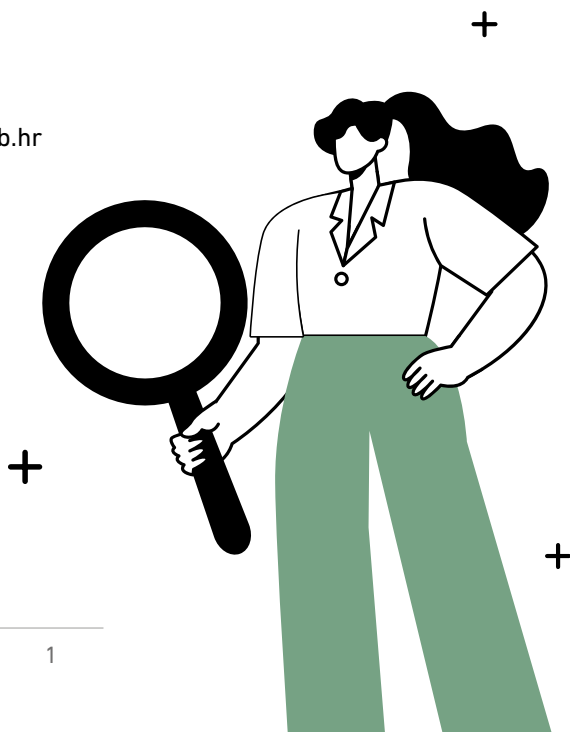
Selska cesta 112c

10 000 Zagreb

DIZAJN: ACT Printlab doo / printlab.hr

GODINA IZDANJA: 2025.

ISBN: 978-953-7805-46-3

Uvod	3
Teorija	6
Istraživanje	9
Rad preko studentskog ugovora	10
Uvjeti rada	11
Informiranje studenata	14
Zašto rade i koja je korist od studentskih poslova	17
Odgovornost Grada Zagreba	18
Zagovaranje	22
Preporuke za poboljšanje:	25
Prijedlozi za digitalne alate:	26
Prijedlog za sustavno praćenje:	26
Zaključak	28
Literatura	32

Sadržaj

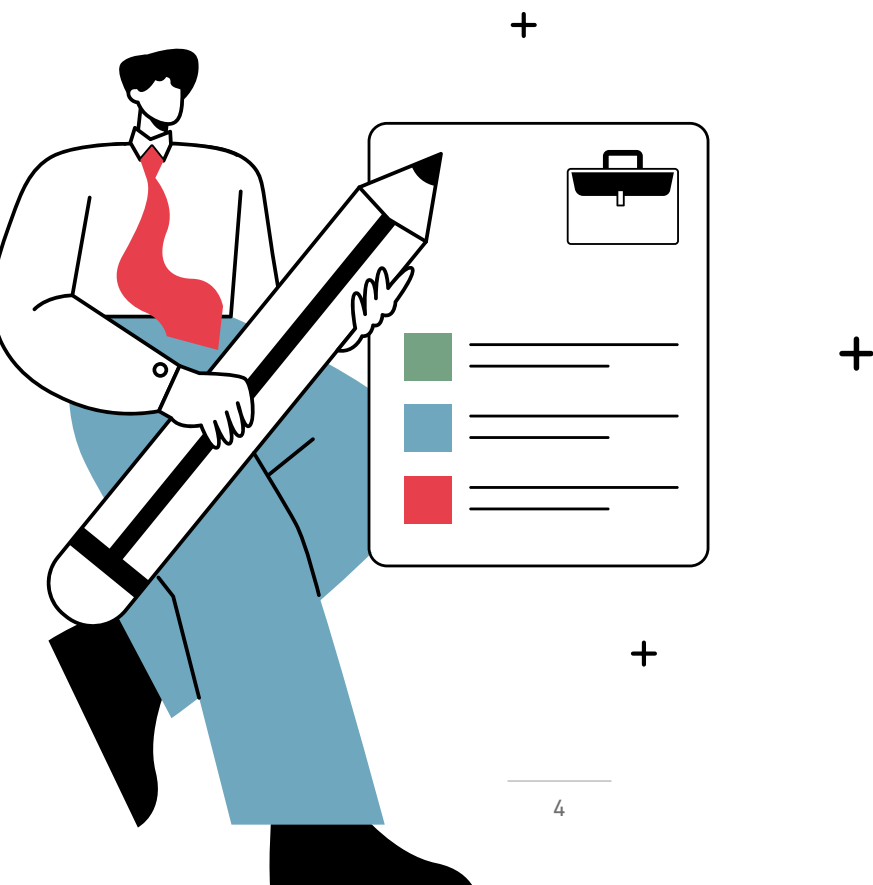
Uvod

Ako pričamo o mladima u Hrvatskoj, možemo sa sigurnošću reći da su društvena skupina koja je najranjivija u više pogleda, a pogotovo na tržištu rada. Mladima je osobito izazovno pristupiti kvalitetnim, sigurnim i dostojanstvenim oblicima zaposlenja te se često osjećaju nekonkurentni za tržište rada koje je suviše kompetitivno i ponekad prekomjerno komplicirano za ranu odraslu dob koja se tek suočava s izazovima „odraslog života”. Proces prelaska iz obrazovanja u svijet rada sve je složeniji, obilježen nesigurnim oblicima rada, niskim plaćama, nedostatkom dugoročnih prilika i sve većom neizvjesnošću. Upravo zato pitanje zapošljavanja mladih posljednjih godina zauzima središnje mjesto unutar nacionalnih i europskih politika za mlade, ali i u radu organizacija civilnog društva koje rade za unapređenje položaja mladih.

Iz tog razloga, mi u Mreži mladih Hrvatske (MMH), već više od dva desetljeća djelujemo na jačanju participacije mladih i razvoju politika koje su utemeljene na stvarnim potrebama i iskustvima mladih ljudi. Posebnu pažnju MMH posvećuje kvaliteti života mladih u Hrvatskoj i njihovoj društvenoj uključenosti što automatski podrazumijeva pitanja i teme poput studentskog rada, radničkih prava i dostojanstvenih uvjeta zapošljavanja mladih. U našem Statutuⁱ, kao i u našem Strateškom planu za razdoblje od 2025. – 2027. godineⁱⁱ, ističemo kako mnogi mladi u Hrvatskoj razmišljaju o odlasku iz zemlje, nezadovoljni svojom pozicijom na tržištu rada. Socijalna prava koja bi trebala biti zagwarantirana, kao što su pristup kvalitetnom obrazovanju, stanovanju i zdravlju, često su nedovoljne ili dostupne samo ograničenoj skupini.

Pitanja rada, a time i studentskog rada, MMH prati i kroz svoje druge projekte, poput projekta „DigiPath: Youth up for Possibilities” (u nastavku: DigiPath)ⁱⁱⁱ, gdje je dodatno prepoznata potreba za informiranjem mladih o njihovim pravima i mogućnostima na tržištima rada diljem šest zemalja zapadnog Balkana (eng. Western Balkan 6) uz Hrvatsku i Sloveniju kao članice Europske unije. Cilj je dati pristup svim mladima koje zanimaju pojedina tržišta rada, ali i prilike za

rad, putem digitalne platforme koja je trenutačno u izradi kao produkt detaljnih i opsežnih istraživanja svih zemalja unutar konzorcija o zakonima, regulativama, mogućnostima i uvjetima unutar navedenih zemalja. Tako se na projekt DigiPath usko naslanja i projekt koji je glavna tema ove publikacije, a to je „Zagreb radi, rade i mladi!“ koji je pokrenut kao odgovor na izražene izazove s kojima se mladi suočavaju na tržištu rada, s naglaskom na studentske poslove kao važan, ali često nesiguran oblik zaposlenja u gradu Zagrebu. Zagreb, kao glavni grad Republike Hrvatske, jedan je od središta kojem mnogi studenti gravitiraju tijekom svojeg obrazovanja, ali isto tako mnogi mladi odlučuju ostati u Zagrebu po završetku studija (ili čak preseliti se iz drugih gradova u kojima su studirali) upravo zato što smatraju da nudi više prilika za zaposlenje. Glavni cilj projekta bio je dobiti uvid u to kako i zašto studenti rade, kakve poslove obavljaju te što dobivaju od tih poslova, kako u materijalnom tako i u razvojnom smislu.

Istraživanje o studentskom radu u Gradu Zagrebu srž je projekta „Zagreb radi, rade i mladi!“, a dodatno mu daje na važnosti to što je Vlada Republike Hrvatske najavila^{iv} izmjene Zakona o obavljanju studentskih poslova^v tijekom aktualnog mandata. Njegovi rezultati poslužiti će MMH i drugim akterima u oblikovanju zagovaračkih stavova i prijedloga za poboljšanje položaja mladih, što je ujedno i strateški cilj naše organizacije: „Mreža aktivno prati, zagovara i potiče kvalitetne politike za mlade, ponajviše u području socijalnih i radničkih prava mladih, u čemu Mreža igra vrlo važnu ulogu na razini politike i društva“. Istraživanje provedeno u sklopu ovog projekta obuhvatilo je više metoda i izvora podataka, oslanjajući se na već objavljenu dokumentaciju i dostupne publikacije. Korištene su kvantitativne i kvalitativne metode istraživanja koje uključuju anketu „Reci nam koliko (ne) valjaju poslovi za mlade u Zagrebu!“ koja je diseminirana mladima putem društvenih mreža i mrežnih stranica zainteresiranih fakulteta uz digitalno i anonimno ispunjavanje, a potom i analizu tih odgovora. Kako bismo dobili dublje uvide i detaljnije odgovore, organizirane su i fokus grupe sa studentima koji su izrazili veliki interes za temu. Uz to, analizirano je više od 400 oglasa za studentske poslove, od kojih je obuhvaćen dio tijekom zimskog semestra 2024. godine, a dio u ljetnom semestru 2025. godine, kako bi se dobio pregled ponude studentskih poslova u Zagrebu i njihovih uvjeta za vrijeme trajanja projekta. Posebno vrijedan doprinos istraživanju dale su studentice i studenti iz Upravnog odbora MMH koji su sudjelovali u izradi upitnika za studente, kao i mlade snage MMH koje su također podijelile svoje izazove ulaska na tržište rada u Gradu Zagrebu.

Svi rezultati tih procesa objedinjeni su u ovoj publikaciji i to s preporukama za poboljšanje položaja mladih na tržištu rada koje su utemeljene na podacima i iskustvima uključenih studenata, a te preporuke poslužiti će i gradskim institucijama, obrazovnim ustanovama i drugim relevantnim akterima kako bismo svi zajedno sudjelovali u unaprjeđenju politika zapošljavanja i zaštite prava mladih radnika. Kao što smo već spomenuli ranije u ovom uvodu, slijedi i izmjena Zakona o obavljanju studentskih poslova pa je tako vremenski prostor za zagovaranje promjena otvoren i pogodan za daljnje djelovanje. Stoga naša publikacija tako ne donosi samo analitički pregled postojećeg stanja, nego predstavlja i važan alat za oblikovanje budućih politika, kao i za jačanje svijesti o potrebama i pravima mladih i to su nam upravo mladi sami izrekli, a kada mladi govore, na nama je da slušamo.

Teorija

Položaj mladih na tržištu rada tema je koja zanima brojne istraživače te je redovito dio predizbornih programa političkih stranaka. Od posljedica ekonomske krize i recesije u 2010-ima širom EU pa tako i u Hrvatskoj, mladi su prepoznati kao velika društvena skupina koja se nerijetko nalazi u nepovoljnom položaju na tržištu rada. Visoka nezaposlenost mladih kao i problem dugoročne nezaposlenosti te potpuno ispadanje mladih iz sustava (eng. NEET – Not in Education, Employment or Training) natjerali su EU da uloži ogromna financijska sredstva u mehanizme podrške mladima pri ulasku na tržište rada, primarno kroz tzv. Garanciju za mlade. Iako te mjere, koje se aktivno provode od 2014. do danas, nastoje omogućiti mladima lakši prijelaz iz obrazovnog svijeta na tržište rada, zanimljivo je primijetiti da mjere gotovo uopće ne ciljaju na mlade koji su trenutno u sustavu obrazovanja, bilo da se radi o srednjoj školi ili nekom tipu visokog obrazovanja pa tako ni na one koji obavljaju studentski rad.

Zakonska regulacija instituta studentskog rada započela je tek 2018. godine kada je u Saboru usvojen Zakon o obavljanju studentskih poslova (u nastavku: Zakon), a do tada je vrijedio Pravilnik o posredovanju pri zapošljavanju redovitih studenata donesen 1996. Novim zakonskim rješenjima napokon su postavljena nova stroža i jasna pravila, no dio pitanja ostaje neodgovoren. Kao što smo u Mreži isticali tijekom javne rasprave prilikom donošenja Zakona, propušteno je definirati što je to studentski posao, odnosno otvoren je prostor da se svaki posao koji radi student može shvatiti kao studentski posao. To razlikovanje od standardnog rada, otvara nažalost prostor za brojne negativne utjecaje. Naime, Zakon u značajno manjoj mjeri štiti studente u odnosu na regularne radnike, dok istovremeno ostavlja otvoren prostor da poslodavci u maksimalnoj mjeri iskorištavaju studente kao jeftiniju radnu snagu. Tako prema Zakonu ne postoji nikakva prepreka da student radi svih 365 dana u godini po osam sati dnevno. Za takav rad studentica bi, prema trenutnom Zakonu, imala 0 dana mirovinskog staža, pravo na 0 dana plaćenog godišnjeg odmora, nikakvo pravo na naknadu za nezaposlene nakon prestanka rada te bi zapravo morala platiti dodatni

porez jer bi njena zarada u toj godini sigurno prešla postavljeni limit (trenutno u visini od 10 800 eura). Istovremeno, poslodavac koji bi angažirao studenticu na 365 radnih dana ne bi zbog toga morao platiti nikakav dodatni namet niti bi imao bilo kakve posljedice ni obveze prema državi ili toj studentici i time nije nimalo demotiviran za kontinuirano iskorištavanje studentskog rada.

Iz ovog primjera jasno je vidljivo da postojeća zakonska rješenja ostavljaju prostor za iskorištavanje studenata kao jeftinije radne opcije. Tradicionalno, studentski rad shvaćan je kao povremeni rad, bilo da se radi o redovitom angažmanu od nekoliko sati ili intenzivnijim radom u ljetnim mjesecima kada nema predavanja. Međutim, stvarnost pokazuje da je situacija značajno drugačija. Prema podacima Porezne uprave^{vi}, koje je objavio portal Srednja.hr tijekom 2024. putem učeničkog ili studentskog ugovora radilo je više od 120 tisuća osoba u Hrvatskoj, a ukupno su uprihodili više od 330 milijuna eura. Ovakvi podaci postaju jasniji kada pobliže pogledamo zašto zapravo studenti rade, odnosno kada stvarna situacija razbije mit o tome da studenti primarno rade povremene poslove da bi „podebljali džeparac“. Istraživanja Eurostudenta također potvrđuju trend porasta studentskog rada koji postaje primarni izvor sredstava za gotovo polovicu svih studenata^{vii}. Naime, porastom troškova života, a pogotovo troškova vezanih uz stanovanje (najam i režije), kao i porast cijena namirnica, sve je teže mladim osobama priuštiti si luksuz samo povremenog rada uz studij. Značajan broj studenata svake godine ostane bez mjesta u studentskom domu pa se tako i ove godine očekuje^{viii} da će samo u Osijeku, Splitu i Zagrebu više od 5500 studenata ostati bez doma, iako su se prijavili za isti. Kada tom broju pridodamo sve one koji se nisu ni pokušavali prijaviti, jasno je da se radi o ogromnom broju studenata koji svoje stambeno pitanje tijekom studija moraju pokušati riješiti preko tržišta najma. Ranija istraživanja Eurostudenta potvrđuju tu pretpostavku te pokazuju da je godinama u porastu broj onih studenata koji su prisiljeni ulaziti u najam, a radi se o gotovo jednoj trećini svih studenata^{ix}.

Istovremeno, cijene nekretnina već godinama rastu, pogotovo u Zagrebu te obalnim gradovima^x. Kombinacija nedovoljnih kapaciteta studentskih domova, nedovoljne ponude stanova za dugoročni najam te porasta životnih troškova direktno dovodi do toga da značajan broj studenata mora osigurati dodatna sredstva samo da bi mogli preživjeti studiranje. Iako većina gradova dodjeljuje stipendije, one uglavnom iznose manje od 200 eura^{xi} što nije dovoljno za pokriti rastuće troškove života.

Nužnost da sve veći broj studenata MORA raditi ako želi studirati dovodi ih u poziciju da nemaju često luksuz biranja posla prema tome hoće li im i koliko koristiti u njihovom profesionalnom razvoju, već su prisiljeni uzeti one poslove kojima će moći osigurati dovoljno sredstava za platiti najamninu i režije. To prepoznaju i poslodavci koji redovito među studentima traže radnu snagu koja može raditi većinu radnog vremena pa je tako sasvim uobičajeno vidjeti oglase za poslove koji podrazumijevaju 40 sati rada tjedno. Takav model rada uz studij načelno ne bi trebao biti moguć ako se studij doista odvija po tzv. „bolonjskom“ sustavu, s obzirom na to da isti predviđa i značajno opterećenje za studente nastavnim materijalom i aktivnostima. To posljedično dovodi do situacije u kojoj se sve veći broj studenata odlučuje na produljivanje studiranja, dio njih zato što im fakultetske obveze kaskaju radi preopterećenosti poslom, dok dio studenata odlučuje produžiti studij radi perspektive lakšeg pronalaska posla kao student nego kao redovni radnik^{xii}.

Nedavno objavljeni rezultati nacionalnog istraživanja zapošljivosti diplomiranih studenata i studentica^{xiii} pokazuje jasno da studentski rad u struci ima mnogobrojne prednosti, ne samo radi zapošljivosti tih studenata, već i radi većih primanja te bržeg profesionalnog napredovanja. S druge strane medalje, kao što su potvrdila druga uključujući i naše istraživanje, studentski poslovi nisu često vezani uz struku, odnosno najčešće studentski poslovi su poslovi koji uopće ne pretpostavljaju potrebu visokog obrazovanja za poslove poput rada u maloprodaji, na poslovima u telekomunikaciji (prodaja ili tehnička podrška) te rada u uslužnom sektoru (kafići te restorani). To znači da značajan broj studenata stječe radno iskustvo paralelno uz studij, ali koje im uglavnom ne koristi kao nadogradnja na teorijsko znanje koje stječu na fakultetu.

Istraživanje

Kao što je već spomenuto, srž projekta „Zagreb radi, rade i mladi“, financijski podržanim od strane Grada Zagreba, bila je provedba istraživanja o student-skom radu. Prikupljane su informacije od strane mladih osoba u dobi od 18 do 30 godina, kako bi dobiveni rezultati pomogli u oblikovanju politika za zapošlja-vanje mladih u Gradu Zagrebu.

Podaci su prikupljeni putem digitalnog upitnika te putem strukturiranih raspra-va (fokus grupe) u periodu od svibnja do rujna 2025. godine. U online upitniku sudjelovale su 132 osobe, od čega skoro dvije trećine čine osobe ženskog spola (62,9 %). Muških ispitanika je bilo 34,8 %, dok se svega troje ispitanika izjasnilo da „ne želi odgovoriti“ (N= 2) ili „drugo“ (N= 1). Paralelno, u fokus grupama sudjelovao je 31 sudionik.

Nastojeći dobiti uvid u iskustvo zaposlenja u gradu Zagrebu uz paralelno obrazovanje, upitnikom su zamoljeni ispitanici da odaberu odgovor koji naj-bolje opisuje njihov trenutni status po tom pitanju. Tablica 1 prikazuje kako je najviše mladih koji paralelno „žive i rade u Zagrebu“ (46,2 %) ili pak „studiraju u Zagrebu, a prebivalište im je izvan“ glavnog grada (26,5 %).

Tablica 1: Odgovori ispitanika o zaposlenju i stambenom statusu

Odgovori:	Postotak
Živim i studiram u Zagrebu	46,2
Studiram u Zagrebu s prebivalištem izvan Zagreba	26,5
Radim i živim u Zagrebu, ali imam prebivalište izvan Zagreba	12,9
Radim i živim u Zagrebu	10,6
Školujem se u srednjoj školi u Zagrebu	2,3
Radim u Zagrebu, ali živim izvan Zagreba	1,5

U nastavku donosimo ključne rezultate upitnika i glavne zaključke s održanih rasprava sa studentima.

Rad preko studentskog ugovora

U stopostotnom iznosu (100 %) ispitanici iz upitnika ističu kako su do sada imali iskustvo zaposlenja tijekom svog školovanja ili studiranja, najviše radeći preko studentskog ugovora (90,9 %). Nekoliko ispitanika je čak navelo i da imaju iskustvo „rada na crno“ (4,5 %) što je uvijek zabrinjavajući podatak za vidjeti. U fokus grupama su također svi sudionici imali iskustvo rada preko studentskog ugovora, a neki su isticali i iskustvo rada na crno. Također, dio osoba istaknuo je da su imali i prethodno iskustvo rada preko učeničkog ugovora tijekom srednjoškolskog obrazovanja. „Radim od srednje škole, tada sam uglavnom radila ljeti, a upisom na fakultet i selidbom u Zagreb počinjem raditi i tijekom godine, iako povremeno. I dalje radim svaku sezonu.“ (žensko, 23, studentica).

„Iz turističkog sam mjesta pa je bilo sasvim normalno raditi i u srednjoj školi pa sam samo nastavila raditi i na faksu. Nekad je bilo preko ugovora, nekad po dogovoru, ovisno o poslu.“ (žensko, 25, studentica)

Na prva tri mjesta poslova s kojima ispitanici imaju najviše iskustva rada su ugostiteljstvo (24,2 %), maloprodaja (23,5 %) te IT i tehnologija (22,7 %). Sva ostala zanimanja, odnosno poslovi su podjednako slabo zastupljena, osim rada u administraciji što je radila skoro 1 od 10 osoba (9,8 %).

Podaci prikupljeni u anketi uglavnom odgovaraju i ponudi poslova na stranici Studentskog centra. Najčešće se nude poslovi rad u ugostiteljstvu i to primarno rad za šankom ili kao konobar_ica, zatim rad u maloprodaji te poslovi u administraciji, od kojih su najčešći pomoćni poslovi u vidu rada na bazama podataka ili digitalizacije i arhiviranja dokumentacije. Uz to, rašireni su i različiti poslovi vezani uz tehničku podršku (najčešće u području telekomunikacija) koji su u anketnom pitanju obuhvaćena kategorijom IT i tehnologija. Slična radna iskustva naveli su i studenti u fokus raspravama, kod kojih su dominirali poslovi u ugostiteljstvu te u maloprodaji.

Slične poslove navodili su i studenti u fokus grupama, gotovo svi su imali neko iskustvo rada u maloprodaji, s tim da primjeri poslodavaca variraju od malih obiteljskih pekara do rada za veliki lanac supermarketa. Ono što se dodatno

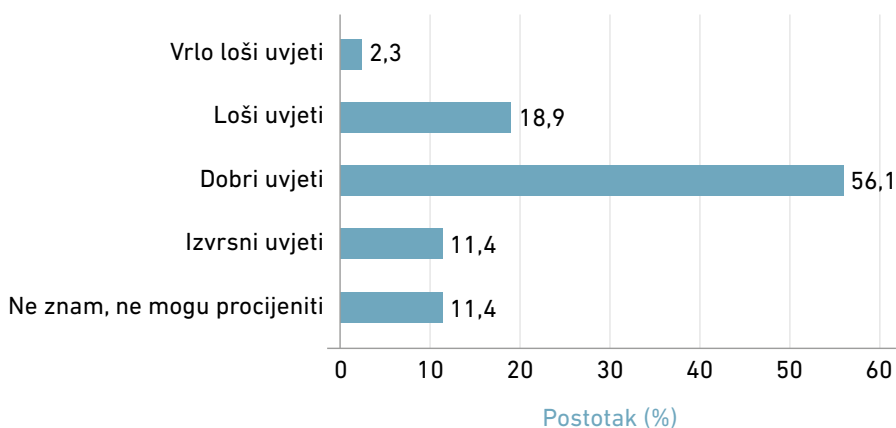
istaknulo u razgovorima sa sudionicima fokus grupa jest razlika između sezonalnosti rada u odnosu na dolazak do informacije. Naime, većina studenata je isticala da su sezonske poslove uglavnom tražili i dobivali putem preporuke i dogovora, dok su poslove tijekom akademske godine češće tražili putem oglasnika Studentskog centra. „Priateljica je radila prije mene tamo (u restoranu, op.a.) i kad je dobila drugi posao pitali su je ima li nekoga za preporučiti i tako sam došla do njih. Nisu nikad ni pokušavali nuditi posao na SC-u” (žensko, 25, studentica).

„Poslodavac mi je otvoreno rekao da nema namjeru izvještavati preko SC-a jer mu taj proces predugo traje, a njemu često treba netko odmah i uvijek nađe nekoga bez problema.” (muško, 21, student)

Uvjeti rada

Zamjetno je kako ispitanici u online upitniku radne uvjete na poslovima koje su obavljali ocjenjuju kao „dobre“, odnosno svaki drugi ispitanik uvjete svog zaposlenja dobro ocjenjuje (56,1 %). Svega 21,2 % ispitanika uvjete ocjenjuje kao „vrlo loše“ i „loše“, dok njih 11,4 % ne može iznijeti svoju procjenu. Izvrsnim uvjetima ocjenjuje 11,4 % ispitanika.

Graf 1: Procjena uvjeta rada

Tijekom fokus grupa, većina osoba je na prvu odgovorilo da su uglavnom imali dobre uvjete rada, ali kroz daljnju međusobnu raspravu brzo su počeli dijeliti primjere što nije dobro funkcioniralo.

”

„Radila bih prekovremene sate koji bi mi na kraju mjeseca bili obračunati, ali nikad ne bi bili isplaćeni po višoj tarifi kako bi trebalo prema Zakonu.” (žensko, 23, studentica)

„Radila sam smjene po 10 sati, bez ikakve duže pauze... Problem je bio i što smo smjene za naredni tjedan znali dobivati praktički u zadnji tren, poslali bi nam u nedjelju navečer na WhatsApp.” (žensko, 21, studentica)

„Shvatila sam da imam više prava tek nakon što sam polagala Radno pravo na faksu.” (žensko, 25, studentica)

„Strah te je išta pitati jer se uvijek bojiš da će ti se zamjeriti ili da će te se lako riješiti, a nekad i samo stisneš zube i istrpiš, pogotovo ako je sezonski pa znaš da nećeš tamo biti dugo.” (muško, 21, student)

Istražujući nadalje s kojim oblicima kršenja radničkih prava su se ispitanici u upitniku susretali na poslovima koje su obavljali, pri čemu su mogli odabrati njih maksimalno 5, podaci pokazuju da skoro svaki peti ispitanik navodi kako nije imao problem (18,8 %). Ostali najčešće odabirani oblici kršenja radničkih prava su:

1. Nedobivanje pauze ili skraćivanje vremena za pauzu
2. Prekovremeni rad bez dodatne naknade
3. Neispravna ili nedostatna isplata plaće
4. Nepostojanje prava na odmor ili bolovanje

Putem upitnika te razgovorima u fokus grupama dodatno su navedeni neki drugi problemi:

”

„Očekivanje da si uvijek dostupan (produživanje smjena, dolasci ranije, ulijetanje kolegama)” (muško, 23, student), „Problemi oko dogovora radnih dana, preveliki pritisak na rad u ispitom roku, premala podrška prema radu uz studij i od strane profesora i od strane poslodavca” (žensko, 23, studentica),

„Plaća je svih šest mjeseci koje sam radio tamo kasnila, nekad par dana, nekad skoro dva tjedna i uvijek je netko drugi kriv“ (muško, 23, student), „Šef je rekao da imamo fiksnu plaću, svaki mjesec bi nam isplatio isti iznos, bez obzira koliko smo sati tamo radili, a u stvarnosti smo većinom radili veći broj sati“ (žensko, 24, studentica).

Nastavno na nekoliko ponuđenih izazova za mlade na tržištu rada, tri najveća izazova za online ispitanike su:

1. Plaća niža od prosječne plaće (N = 66, 19,0 %)
2. Nedovoljna ponuda poslova u struci (N = 64, 18,4 %)
3. Neusklađenost obrazovnih programa i tržišta rada (N = 57, 16,4 %)

Zanimljivo je pružiti uvid i u nekoliko dodatnih izazova koje je nekoliko ispitanika navodilo u digitalnom upitniku, ali i u razgovoru, a odnose se na prepoznavanje određenih specifičnih izazova s kojima se mladi susreću na tržištu rada:

”

„Nemogućnosti napretka jer si uvijek najmlađi“ (muško, 22, student); „Radni sati koji se ne mogu smisleno uklopiti s fakultetom pa se mora birati jedno ili drugo“ (muško, 24, zaposlen uz studiranje); „Većina poslodavaca traži radno iskustvo od minimalno godinu dana“ (žensko, 23, zaposlena uz studiranje); „Začarani krug iskustva: kako skupiti radno iskustvo, ako te nitko neće zaposliti bez radnog iskustva“ (muško, 21, zaposlen uz studiranje); „Na poslovima gdje je minimalac namijenjen i redovnim radnicima, znao sam imati i problema u odnosima s ljudima, tj. s kolegama koji kao da su na meni izbacivali svoje vlastito nezadovoljstvo.“ (muško, 22, student).

Analize ponude poslova koje smo proveli tijekom 2024. i 2025. pokazuju da poslodavci uglavnom nude minimalnu ili satnicu nešto veću od minimalne. Tijekom 2024. godine minimalna satnica iznosila je 5,25 eura dok je u 2025. godini ona 6,06 eura^{xiv}. Podsjećamo ovdje da se minimalna satnica računa tako da se minimalna bruto plaća podijeli sa 160 (sati), što predstavlja umnožak 20 radnih dana po 8 sati rada. S obzirom na to da je minimalna studentska satnica iskazana u neto obliku to znači da studenti koji rade 160 sati mjesečno po minimalnoj satnici za svoj rad dobiju nešto manje od 970 eura.

Naravno, poslodavci imaju punu slobodu ponuditi i veće satnice, a obvezni su platiti dodatno rad vikendom, blagdanom te rad noću. Ono što nije regulirano je bilo kakva obveza veće satnice s obzirom na kompleksnost posla pa je tako sasvim normalno vidjeti da poslodavci postavljaju specifične uvjete i predznanja od studenata. Tako je u oglasu iz 2025. eksplicitno tražena osoba koja je „na završnoj godini studija sociologije s odličnim poznavanjem engleskog jezika jer se kroz rad surađuje s međunarodnim partnerima“, a poslodavac je za ovaj posao odlučio ponuditi 6,10 eura po satu što je svega 4 centa više od minimalne satnice.

Analiza je pokazala da medijalna satnica (ona koja se nalazi točno na sredini) tek nekoliko desetaka centi više, tako je u 2024. ona iznosila 5,50 €, dok je u 2025. bila 6,50 €. Postoje naravno i pozitivne iznimke, oni poslodavci i poslovi u kojima su studenti natprosječno dobro plaćeni, no to su ujedno i najčešće poslovi koji ne zahtijevaju puno radno opterećenje već periodično. Tako se na primjer vođenje jezičnih satova, kao i treninga (ples i pilates), cijeni značajno više nego ostali poslovi, na primjer 9 € satnica za tečaj hrvatskog kao drugog jezika, 12 € za vođenje vježbi u teretani i slično. To nisu jedini primjeri, tako se u 2025. mogao naći oglas u kojem je studentu ponuđena satnica od čak 15 €, za posao pravnika u neprofitnoj organizaciji. Upravo takvi oglasi jasno oslikavaju da se na studente gleda kao na jeftiniju zamjenu za regularne radnike s obzirom da se od studenta traži rad na dvije godine na specifičnom i zahtjevnom radnom mjestu.

Informiranje studenata

Informiranost ispitanika o njihovim pravima na tržištu rada je donekle dobra te svaka treća osoba procjenjuje kako je djelomično informirana (33,3 %) ili je informirana (28,8 %, „dobro informiran_a“ i „potpuno sam informiran_a“). No zabrinjavajući je i podatak da jednako tako svaka treća osoba (34,8 %) procjenjuje za sebe da ili „uopće nije informiran_a“ ili je „slabo informiran_a“. U razgovoru, studenti većinom ističu da su najslabije bili informirani na prvim poslovima, a da su s vremenom kroz učenje na vlastitom iskustvu te razgovoru s kolegama bolje saznavali koja su njihova prava te kako ih Zakon štiti.

”

„Ispričala sam roditeljima što mi je bilo na poslu i bili su u šoku da nas se tako tretira, tad sam prvi put osvjestila da to nije nešto normalo.“ (žensko, 22, studentica).

„Na prvim poslovima jedva čekaš tu zaradu i onda istrpiš. Jedino što moram reći je da kakvi god bili, studentski ugovori i standardi su puno bolje regulirani nego učenički, tamo si skroz nemoćna.“ (žensko, 25, studentica)

„Često samo izguraš jer znaš da se ne isplati žaliti, pogotovo ako radiš samo sezonu pa se mentalno pripremiš da će te se iskorištavati tih dva, tri mjeseca.“ (muško, 22, student)

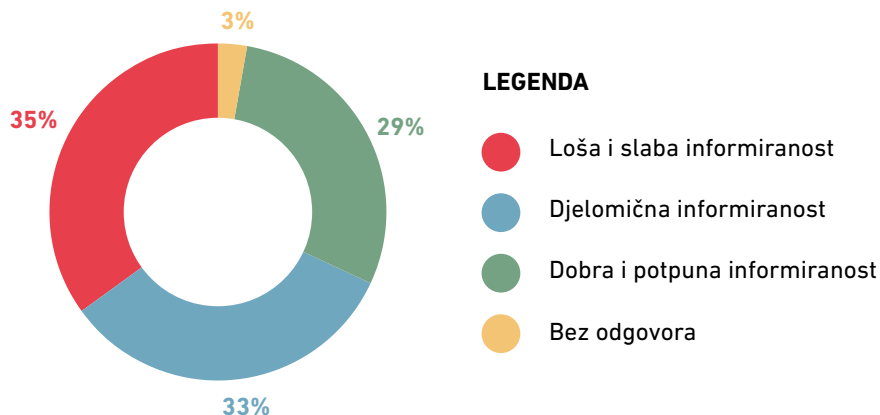
Kao glavne izvore za informiranje, sudionici uglavnom ističu stranice Studentskog centra, grupe na društvenim mrežama te mrežne stranice namijenjene mladima (tako je više puta u razgovorima eksplicitno istaknut portal Srednja.hr). Naravno, kao važan izvor prve informacije, koju onda provjeravaju dalje putem interneta, jesu kolege i prijatelji:

”

„Saznala sam da postoji limit kada mi je mama rekla da joj je došlo rješenje Porezne da mora platiti razliku jer nije imala pravo imati me kao olakšicu.“ (žensko, 22, studentica). Par sudionika se složilo s navedenim te su potvrdili isto ili vrlo slično iskustvo, ističući kako im se takav sustav čini iznimno nepravedan iz razloga što često studenti koji rade velike količine sati čine to upravo jer žele olakšati svojim roditeljima. „Ja sam se zaposlio jer je doma bila grozna financijska situacija kad mi je otac ostao bez posla i onda za godinu dana sjedne razlika na računu moje majke.“ (muško, 21, student). S druge strane, kao problematično se ističe to da je teško doći do informacija o tome kakvi su koji poslodavci, a to je ono što im je potrebno. „Bilo bi super kad bi SC imao crne liste poslodavaca koje bi doista funkcionirale i da se to bolje prati u praksi.“ (muško, 22, student).

„SC treba omogućiti studentima da ostavljaju recenzije poslodavaca i da je to onda vidljivo pri odabiru tog poslodavca.“ (žensko, 25, studentica)

Kružni dijagram 1: Informiranost ispitanika o njihovim pravima na tržištu rada

Nastavno na raniji prikaz koliko su ispitanici (ne)upoznati sa svojim radničkim pravima, zabrinjavajući je i podatak kako se svaka treća osoba (33,9 %) ne informira i ne pretražuje informacije o njima. Ispitanicima koji to i čine, najčešći izvori su Studentski centar (16,9 %), društvene mreže (13,6 %) te bliske osobe i poznanici (11,9 %). Usluge savjetovaništa ili udruga mladih (2,5 %), kao i mrežni portali za zapošljavanje (7,6 %), najrjeđe navode kao izvore pomoću kojih se informiraju o radničkim pravima. Iz razgovora sa studentima tijekom fokus grupa, više sudionika istaknulo je kako ne osjećaju potrebu informirati se jer smatraju da će ih se svejedno, na ovaj ili na onaj način, zakinuti.

”

„Što da gledam o svojim radničkim pravima kad ću najvjerojatnije dobiti otkaz čim nešto kažem?“ (žensko, 21, studentica).

„Imam osjećaj da se kod svojeg poslodavca pozovem na radnička prava, da ne bi imao pojma o čemu pričam. Ne znaju ni oni ništa o tome.“ (žensko, 23, zaposlena uz studiranje)

„Previše se uzima zdravo za gotovo da si mlad i da si uvijek dostupan i sposoban za sve, a onda priča o radničkim pravima pada u vodu.“ (muško, 21, student)

Zašto rade i koja je korist od studentskih poslova

U razgovoru uživo sa studentima, velika većina je istaknula da radi jer mora, to se pogotovo odnosi na studente koji studiraju u Zagrebu, a dolaze iz udaljenih gradova. Tako je studentica iz Splita istaknula:

”

„Moram raditi jer nisam dobila mjesto u domu, a roditelji mi ne mogu financirati stanarinu, režije i hranu.” (žensko, 25, zaposlena uz studiranje). Čak i oni koji primaju stipendije, ako nemaju mjesto u domu, većinom su prisiljeni raditi studentske poslove barem dio godine kako bi mogli pokriti troškove. U fokus grupama sudjelovali su i studenti iz Zagreba koji navode dodatne razloge za rad: „Imam sreću da živim kod roditelja pa nemam velike troškove, ali svejedno radim povremeno uz faks jer ne želim žicati roditelje novce” (žensko, 23, studentica).

„Živim u Zagrebu s roditeljima i poznajem jako puno mojih vršnjaka koji rade isključivo da bi preživjeli i iskreno ne znam kako to uspijevaju. Ja radim uglavnom kad trebam skupiti za nešto, ali imam luksuz da prestanem u bilo kojem trenutku, a to mnogi ne mogu.” (žensko, 21, studentica).

Dodatno se u raspravama među studentima pojavilo pitanje svrsishodnosti studentskog rada kao odskočne daske za izlazak na tržište rada. Istraživanja Eurostudenta potvrđuju ono što su istaknuli studenti u raspravama, odnosno većina studentskih poslova nema veze s onim za što se obrazuju ni što planiraju raditi nakon završetka fakulteta. „Studiram na pravnom fakultetu, ali svi moji dosadašnji poslovi bili su rad u skladištu ili neki drugi oblik fizikalije” (muško, 24, student). Kao pozitivni primjeri komplementarnih studija i studentskih poslova ističu se oni vezani uz informatiku ili programiranje te ekonomiju, što je također potvrđeno i kroz ranije spomenuto istraživanje Eurostudenta, a i kroz analizu dostupnih poslova na stranicama Studentskog centra.

U digitalnom upitniku mladi su istaknuli tri najvažnije kompetencije za koje smatraju da bi voljeli dodatno razviti za lakši ulazak na tržište rada: „vještine umrežavanja i zagovaranja” (N = 63, 20,5 %), „komunikacijske vještine” (N = 55, 17,9 %) i „vještine upravljanja timom i ljudima” (N = 55, 17,9 %). Ispitujući

nadalje za koga smatraju da bi im trebao omogućiti i pružiti razvoj tih dodatnih kompetencija, svaki drugi ispitanik odabire fakultet, odnosno veleučilište (55,3 %) koje vide kao najviše odgovornim akterom. S daleko manjim postotkom odgovora je to srednja škola (12,9 %) te Hrvatski zavod za zapošljavanje (12,1 %).

Ti odgovori su u skladu s onima koji su proizašli u razgovorima unutar fokus grupa gdje se s jedne strane ističe da studentski poslovi imaju pozitivan utjecaj na razvoj radnih navika, odgovornosti prema poslu, širenje mreže kontakata te razvoju komunikacijskih vještina. No isto se tako ističe da postoji prostor za integriranje pripreme za tržište rada kroz obrazovni sustav. Srednje škole su istaknute kao ključne za informiranje:

”

„Meni je skroz nelogično da kroz PiG (politika i gospodarstvo, op.a.) ne učimo o svojim pravima i da nas se ne priprema za posao ili makar osnovama financijske pismenosti“ (žensko, 22, studentica), dok su fakulteti prepoznati kao ključni za razvoj dodatnih kompetencija i vještina. „Toliko profesora na fakultetima samo čita s prezentacija i vidno nije zainteresirano za vlastiti kolegij pa zašto onda ne bismo barem učili o pisanju životopisa, procesu intervjua, pravim korisnim vještinama za dalje umjesto dubljenja po teoriji?“ (žensko, 24, zaposlena uz studiranje). Nezadovoljstvo mladih pripremom za „stvarni“ život u najizazovnijem tranzicijskom periodu njihovih života, jasno se odražava i kroz njihov način komunikacije tijekom fokus grupa gdje studentima nije trebalo puno smjernica za navođenje razgovora. Odnosno, mladi sudionici bili su i više nego voljni da se njihov glas čuje i da podijele svoja iskustva te da sudjeluju u kreiranju preporuka za dalje. Riječima jedne studentice: „Ja sam gotova s faksom ovo ljeto, meni ovo više ne treba, ali nekome će dobro doći“ (žensko, 25, studentica).

Odgovornost Grada Zagreba

U konačnici je ispitanicima dano na procjenu pet elemenata kako bi se istražilo u koje bi Grad Zagreb trebao više financijski i organizacijski ulagati. Svi pruženi elementi su ocjenjeni vrlo visoko te 4 od 5 ispitanika ističe za svaki od njih da se „treba“ i „apsolutno treba“ ulagati. No ističe se i podatak da svaki drugi ispitanik (56,4 %) smatra da Grad Zagreb apsolutno treba financijski i organizacijski ulagati u jačanje inspekcije rada poslodavaca koji zapošljavaju mlade radnike i radnice.

Tablica 2: Odgovori ispitanika o odgovornosti Grada Zagreba

	„Uopće ne treba” i „Ne treba”	I treba i ne treba	„Treba” i „Apsolutno treba”
Edukaciju mladih o radničkim pravima	7,9	18,8	73,3
Edukaciju mladih o prilikama za zapošljavanje	7,0	11,9	81,1
Razvoj lokalnih mreža podrške za mlade radnike_ce (npr. savjetovališta, udruge za mlade, itd.)	7,9	9,9	82,2
Promicanje radničkih prava u obrazovnim institucijama	6,9	10,9	82,2
Jačanje inspekcija rada poslodavaca koji zapošljavaju mlade radnike_ce	5,0	13,9	81,1

Posljednje pitanje upitnika pružalo je ispitanicima mogućnost na navođenje nekoliko prijedloga usmjerenih prema Gradu Zagrebu, odnosno kako bi grad mogao konkretno poboljšati zapošljavanje mladih, a iz perspektive projekta i njegovog istraživanja, nama je ovo bilo posebno zanimljivo za proučiti. Ukupno je navedeno 120 prijedloga koji su nakon obrade svrstani u pet tematskih kategorija. Prijedlozi usmjereni na „edukaciju i informiranje mladih o pravima i zapošljavanju” (N = 34) te „regulaciju, kontrolu i zaštitu prava mladih radnika” (N = 29) najčešće su navođeni od strane ispitanika. Kategorije su:

1. Edukacija i informiranje mladih o pravima i zapošljavanju (N = 34)

Ova kategorija obuhvaća prijedloge za jačanje obrazovanja mladih o radničkim pravima, mogućnostima zapošljavanja, financijskoj pismenosti i pripremi za tržište rada. Ispitanici su često isticali potrebu za besplatnim edukativnim programima, uvođenjem takvog sadržaja u škole i fakultete, informiranjem putem društvenih mreža te suradnjom sa sindikatima. Također se spominje edukacija poslodavaca o potrebama mladih radnika.

Primjeri odgovora:

- „Edukacija mladih o radničkim pravima, edukacija mladih o prilikama za zapošljavanje”,
- „Obavezno uvesti besplatne edukativne programe i implementirati ih kroz školovanje”,
- „Učiti mlade kako da pripremam životopis, motivacijski pismo, kako proći intervju, gdje i kome se mogu javiti za svoja prava”,
- „U suradnji sa sindikatima provođenje edukacija o radničkim pravima”.

2. Regulacija, kontrole i zaštita prava mladih radnika (N = 29)

U ovu skupinu ulaze prijedlozi vezani uz zakonodavne promjene i provedbu inspekcijskih nadzora. Ispitanici traže strože kontrole poslodavaca, jasnija pravila za studentski rad, zaštitu od prevara i nepoštivanja ugovora te kažnjavanje onih koji krše prava mladih. Naglašava se i potreba za platformama za anonimno prijavljivanje nepravilnosti.

Primjeri odgovora:

- „Redovite kontrole poslodavaca, sustav zaštite studenata i učenika”,
- „Trebalo definirati zakon o studentskom radu s ozbiljnijim kontrolama za poslodavce”,
- „Anonimna platforma na kojoj radnici-studenti mogu pisati svoja pozitivna i negativna iskustva”,
- „Kažnjavanje poslodavaca koji kasne s isplatom plaće”.

3. Poticaji, subvencije i olakšice za zapošljavanje mladih (N = 27)

Ovdje su prijedlozi koji se odnose na financijske i druge poticaje za zapošljavanje mladih te poboljšanje njihovih radnih uvjeta. Uključuje subvencije za poslodavce, povlaštene uvjete za mlade pri prvom zaposlenju, subvencioniranje stanovanja i prijevoza, porezne olakšice te poticanje poduzetništva.

Primjeri odgovora:

- „Kod zaposlenika, Zagreb može dati dodatne subvencije za zapošljavanje mladih”,
- „Subvencioniranje prvog zaposlenja, poticanje mladih u poduzetništvu”,
- „Plaćanje doprinosa prvih 5 godina”,
- „(Djelomično) subvencioniranje stanova mladima koji će se baviti deficitarnim zanimanjima”.

4. Umrežavanje, prakse i povezivanje s tržištem rada (N = 22)

Kategorija obuhvaća prijedloge za jače povezivanje mladih s poslodavcima kroz sajmove poslova, hackathone, *networking* događaje, stručne prakse i mentorstvo. Naglašava se važnost prilika za rad u struci tijekom studija i prijelaz iz obrazovanja na tržište rada.

Primjeri odgovora:

- „Programi predstavljanja poslodavaca”,
- „Vođeni networking, sajmovi poslova”,
- „Povezivanje studenata s poslodavcima kroz hackathone”,
- „Plaćene prakse na sveučilištima kao dio nastave”.

5. Širi društveni i ekonomski uvjeti za zadržavanje mladih u Zagrebu (N = 17)

Ovdje ulaze odgovori koji se odnose na širi kontekst, npr. cijene stanova, plaće, uvjeti života u Zagrebu te poticanje ostanka mladih nakon studija. Uključuje izgradnju studentskih domova, pristupačnih stanova, povećanje minimalne satnice, poboljšanje ponude poslova i razvoj sektora koji zapošljavaju mlade.

Primjeri odgovora:

- „Izgradnja studentskih domova i pristupačnih stanova”,
- „Veće plaće! Cijene su nenormalno visoke”,
- „Bolja ponuda poslova za mlade”,
- „Povećanjem broja radnih mjesta u realnom sektoru”.

Odgovori studenata na završno pitanje upitnika jasno pokazuju da mladi nisu pasivni promatrači vlastitog položaja, već da imaju konkretne i promišljene prijedloge za poboljšanje uvjeta rada i života u Zagrebu. Traže sustavnu edukaciju i informiranje o radničkim pravima, osnaživanje kroz škole i fakultete, te javne kampanje koje bi ih pripremile za ulazak na tržište rada. Istovremeno, zahtijevaju dosljednu primjenu Zakona, strože kontrole poslodavaca, anonimne mehanizme zaštite i stvarnu odgovornost onih koji krše njihova prava. Naglašena je i potreba za financijskim potporama i olakšicama za zapošljavanje mladih, kao i za stvaranjem uvjeta koji će mladima omogućiti da ostanu u Zagrebu, uključujući dostupno stanovanje, pravedne plaće i mogućnosti za razvoj karijere u struci. Ovi prijedlozi nisu izolirani apeli, već artikulirana očekivanja jedne generacije koja želi studirati, raditi i živjeti dostojanstveno. Gradske i nacionalne politike moraju prepoznati ovu poruku i osigurati da mladi ne budu prekarini temelj tržišta rada, već punopravni sudionici u njegovu oblikovanju.

Zagovaranje

Položaj mladih radnika u Zagrebu, posebice studenata koji rade preko Studentskog centra (SC) ili po dogovoru s poslodavcem, već godinama predstavlja jedno od ključnih tematskih žarišta svih mladih, a time i Mreže. Kako je jedna od naših glavnih uloga djelovati na jačanju samosvijesti mladih za aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvu, javnom zagovaranju donošenja i kvalitetne provedbe politika za mlade te osnaživanju civilnog društva, pitanje studentskog rada, i uvjeta istog, moralo je doći pod „povećalo”.

Kroz sve elemente provedenih istraživanja jasno je da postoji potreba i prostor za unaprjeđenjem okvira studentskog rada. No, prije toga smatramo važnim istaknuti da nije dovoljno samo raditi na jednoj strani jednadžbe, odnosno da bolja zaštita studenata koji rade ne smije biti jedini cilj. Ako doista želimo mladima omogućiti što bolje i kvalitetnije studiranje, važno je da se nastavi ulagati sredstva u poboljšanje studentskog standarda te da visoko obrazovanje bude doista što bliže ideji besplatnog. U situaciji gdje više od trećine studenata mora tražiti smještaj na tržištu najma, gdje većina stipendija gradova ne pokriva mjesečne troškove te gdje istovremeno životni troškovi rastu iz godine u godinu, studiranje postaje sve teže ostvarljivo. Omogućavanje studentima lakši dolazak do studentskog posla, kao i njihovu bolju zaštitu dok obavljaju te poslove, rješavanje je samo posljedica, ali ne i uzroka.

Recentna istraživanja^{xv} pokazala su kako su studentski poslovi postali nužnost za velik dio studenata u Zagrebu, a ne samo prilika za dodatnu zaradu ili profesionalno iskustvo. Više od dvije trećine ispitanih navodi da rade jer im je prihod potreban za pokrivanje osnovnih troškova života, poput stanarine, hrane i prijevoza, dok manji broj studenata radi kako bi stekao radno iskustvo. Ova situacija odražava širi trend prekarizacije rada među mladima u Hrvatskoj i zahtjeva sustavan odgovor.

Analiza podataka iz istraživanja provedenog u sklopu ovog projekta jasno pokazuje nekoliko zabrinjavajućih obrazaca. Iako je velik dio studenata zadovoljan

mogućnošću rada putem Studentskog centra, problemi se javljaju u vezi s nepoštivanjem radnih prava, kašnjenjem isplata, netransparentnim uvjetima rada i nedostatkom podrške studentima u slučaju problema. Sudionici fokus grupa opisali su iskustva višesatnih smjena bez pauze, nenajavljenih promjena rasporeda, neplaćenih prekovremenih sati i nepoštivanja zakonskih regulativa, uključujući dodatke na rad noću, nedjeljom i blagdanima. Ogroman problem predstavlja upravo prisutnost osjećaja da nitko studentima ne može ili ne želi pomoći s njihovim problemima, a uz to je i izražena disperzija odgovornosti unutar sustava jer se „loptica“ lako prebacuje između poslodavaca i SC-a. „Satnice nisu uvijek jasno napisane, a plaće kasne i po nekoliko mjeseci“, istaknula je jedna studentica dok je drugi sudionik naglasio: „Ako prijavimo problem, strah nas je da nas poslodavac više neće zvati“. Činjenica da je bojazan od neimanja posla puno naglašenija unatoč svjesnosti o nepravilnostima datog zaposlenja, upravo je ono što bi nas trebalo zabrinjavati.

Poseban izazov predstavlja neinformiranost mladih o vlastitim pravima. Većina sudionika fokus grupa istaknula je da nisu znali što im Zakonom pripada dok nisu imali negativno iskustvo na poslu i isticali su da je informiranost o vlastitim pravilima rasla proporcionalno s godinama iskustva rada preko studentskih (ponekad i učeničkih) ugovora. Informacije se često prenose usmenom predajom ili preko društvenih mreža dok bi sustavni pristup, primjerice putem digitalnih alata Studentskog centra, mogao znatno unaprijediti zaštitu studenata koji redovito obavljaju poslove putem usluga SC-a. „Ne znamo koja su nam prava dok nam se ne dogodi problem. Sve saznajemo od drugih, ne od Studentskog centra”, naglasila je jedna studentica, a potom je naglasila i pretjeranu kompliciranost provjeravanja tih dobivenih informacija. Također, studenti ističu kako se redovito izgube tijekom iščitavanja ugovora i pravila koja im nikada nisu unaprijed objašnjena. Upravo zato studenti predlažu uvođenje jedinstvenog, lako dostupnog izvora informacija o pravima, obvezama i mehanizmima zaštite koji bi bio usklađen sa zakonodavstvom i sadržavao jasne procedure za prijavu nepravilnosti.

Studenti su kroz fokus grupe i anketu predložili niz rješenja koja bi mogla unaprijediti njihovu poziciju na tržištu rada. Jedna od najučestalijih preporuka odnosi se na digitalizaciju sustava studentskih poslova. Iako su studenti čak i pohvalili nedavnu modernizaciju stranica SC-a, i dalje smatraju da ima pozamašnog prostora za napredak. Prema mišljenju sudionika, digitalna platforma unutar Studentskog centra trebala bi omogućiti pregled i evaluaciju poslodavaca, praćenje isplata, prijavu nepravilnosti i jasne informacije o pravima studenata. Valja spomenuti da je misao vodilja iza navedene ideje upravo olakšavanje dostupnosti navedenih informacija jer studenti ističu problematiku nepristupačnosti dostupnih alata (poput postojeće mrežne stranice, primjeraka SC ugovora, itd.) te napominju da im često korištenje tih alata stvara dodatnu zbunjenost. Takva platforma osigurala bi veću transparentnost i olakšala donošenje odluka pri odabiru poslodavaca, a istovremeno bi povećala razinu odgovornosti među poslodavcima. „Potrebna je jedna aplikacija ili portal gdje sve piše: uvjeti rada, prava i recenzije poslodavaca”, predložio je jedan student. Studenti su apostrofirali recenzije poslodavaca kao ključan dio navedene platforme jer smatraju da je korištenje studentske radne snage poistovječeno s iskorištavanjem među poslodavcima. Posebno je naglašena potreba za alatima koji omogućuju anonimne prijave kršenja prava kako bi studenti bili zaštićeni od mogućih sankcija, a i kako bi se povećala sigurnost studenata u svoju prijavu.

Osim prijedloga vezanih uz digitalne alate, istraživanje je pokazalo i potrebu za sustavnim praćenjem položaja mladih radnika u Zagrebu. Trenutno ne postoji mehanizam koji kontinuirano prikuplja i analizira podatke o studentskim poslovima, visini satnica, uvjetima rada i kršenju prava. Predlaže se uspostava godišnjeg izvještaja o uvjetima studentskog rada, temeljenog na kvantitativnim podacima, iskustvima mladih i analizi tržišta rada. Studenti su putem fokus grupa i upitnika naglasili nezadovoljstvo s percepcijom javnosti gdje se za mlade tvrdi da se previše žale te smatraju da bi konkretna analiza sa stvarnim brojkama i iskustvima olakšala promjenu javnog mijenja po pitanju mladih na tržištu rada. Takav izvještaj mogao bi služiti kao temelj za razvoj javnih politika, posebno u kontekstu najavljenih izmjena Zakona, osiguravajući da se glas mladih uključi u procese odlučivanja. MMH prepoznaje važnost ovog trenutka jer najavljene izmjene Zakona otvaraju prostor za poboljšanje zaštite studenata, povećanje transparentnosti i definiranje pravednijih uvjeta rada.

Dostupni podaci ukazuju da značajan dio studenata u Zagrebu radi tijekom studija, a neka istraživanja čak navode da približno 70 % redovitih studenata ima studentski ugovor^{xvi}. Podsjeća se i da studenti u pravilu rade u sektoru usluga, često izvan vlastite struke, a intenzitet tog rada karakteriziraju izrazi poput „nizak do srednji”^{xvii}. Ovakva dinamika rada, uz često nisku satnicu i nedovoljnu povezanost sa studijem, dodatno ističe potrebu za sustavnom analizom, boljim praćenjem studentskih pozicija i uključivanjem mladih u kreiranje politika rada.

Na temelju rezultata istraživanja, iskustava studenata i zagovaračkih prioriteta MMH, izdvojene su sljedeće preporuke za poboljšanje položaja mladih radnika u Zagrebu:

Preporuke za poboljšanje:

- Uvesti minimalne standarde za studentske poslove kojih se svi prijavljeni poslodavci moraju pridržavati uključujući obvezne ugovore, jasno definirane satnice i zagarantirane (plaćene) pauze.
- Osigurati redovitu i pravovremenu isplatu zarada putem sustava automatskog praćenja uplata te definiranu liniju odgovornosti po pitanju potencijalnih kašnjenja ili neisplaćivanja plaća.

- Ugraditi obvezne dodatke na rad noću, vikendom i blagdanom te sustavno nadzirati njihovu primjenu putem automatskog sustava.
- Osigurati anonimne kanale prijave kršenja prava bez straha od odmazde te bilježiti recenzije poslodavaca putem javno dostupnog sustava kako bi te informacije bile javno dostupne.
- Organizirati edukativne kampanje o pravima studenata koji rade u suradnji sa Studentskim centrom, fakultetima i udrugama mladih i za mlade.
- Omogućiti studentima priznavanje njihovog rada tijekom studiranja putem student servisa u staž mirovinskog osiguranja.

Prijedlozi za digitalne alate:

- Razviti digitalnu platformu koja studentima omogućuje pregled poslova, ocjenjivanje poslodavaca, praćenje isplata i prijavu nepravilnosti te im osigurava zaštitu privatnosti njihovih osobnih podataka pogotovo u slučajevima ostavljanja recenzija poslodavcima.
- Uvesti mobilnu aplikaciju Studentskog centra koja bi nudila notifikacije o isplatama, promjenama zakona, novim oglasima i prijavama problema koja bi koristila *youth-friendly* jezik u svrhu osiguravanja transparentnosti i pristupačnosti.
- Povezati digitalne alate s pravnim savjetovalištim i organizacijama radi brže podrške studentima te im osigurati vidljivost unutar studentskih platformi, mrežnih stranica i digitalnih sustava koje koristi poglavito SC.

Prijedlog za sustavno praćenje:

- Uspostaviti godišnji izvještaj o položaju mladih radnika i radnica, odnosno studenata i studentica u Zagrebu, temeljen na kvantitativnim i kvalitativnim podacima te unutar tog izvještaja obavezno uvrstiti iskustva mladih kao smjernice za daljnji napredak.
- Uključiti mlade, studentske organizacije i organizacije mladih i za mlade u izradu izvještaja kako bi se osigurao participativan pristup te

se pružila mogućnost mladima da sudjeluju u stvaranju boljih uvjeta za njih same.

- Koristiti podatke za oblikovanje javnih politika i donošenje izmjena zakonodavnog okvira.
- Osigurati financiranje kontinuiranog praćenja studentskog rada i suradnju između Studentskog centra, Sveučilišta, organizacija mladih i za mlade i lokalnih vlasti radi stvaranja akcijskog plana za zaštitu radnika-studenata.

Podaci prikupljeni u ovom istraživanju jasno pokazuju da studentski rad u Zagrebu nije samo pitanje privremene zarade, nego duboko utječe na kvalitetu života, obrazovne ishode i buduće profesionalne mogućnosti mladih. Mladi na tržište rada sve češće ulaze iz potrebe, a ne iz želje za dodatnom zaradom i time se stvara poprilično opterećenje mladih ljudi koji se tek tada susreću s izazovima tržišta rada, uz sve ostale obveze i odgovornosti koje nekada i pate zbog navedene potrebe. Stoga nije teško za zaključiti da je sustav podrške nužniji više nego ikada dosad. Uvođenjem digitalnih alata, jačanjem transparentnosti, sustavnim praćenjem uvjeta rada i aktivnim uključivanjem mladih u oblikovanje politika, moguće je unaprijediti položaj mladih radnika i doprinijeti stvaranju pravednijeg i sigurnijeg okruženja za sve studente.

Zaključak

Publikacija u sklopu projekta „Zagreb radi – rade i mladi!“ strukturirana je kako bi ponudila sveobuhvatan pogled na stvarnost studentskog i mladenačkog rada u Zagrebu, koristeći pritom podatke, analize i izravne glasove mladih ljudi.

Prvo poglavlje donosi teorijski okvir koji objašnjava širi kontekst studentskog rada i položaja mladih na tržištu rada u Hrvatskoj. Analiziraju se oblici nesigurnog rada, zakonski okvir studentskog zapošljavanja te uvjeti u kojima studenti obavljaju poslove. Poglavlje ističe da studentski rad, iako formalno zaštićen, u stvarnosti često poprima obilježja prekarijata, odnosno privremenog, slabo plaćenog i pravno nejasnog rada. Zaključuje se da je nužno pristupiti reformi sustava studentskog rada na način koji će prepoznati njegovu specifičnu funkciju, ali i potrebu za jačom zaštitom mladih radnika.

Sljedeće poglavlje prikazuje kvantitativne rezultate digitalnog upitnika ispunjenog od strane mladih osoba u dobi od 15 do 30 godina koje su radile u Zagrebu. Rezultati pokazuju da većina studenata radi zbog financijskih razloga, često u sektorima maloprodaje, ugostiteljstva i logistike, a pritom se suočavaju s neredovitim isplatom plaća, lošim radnim uvjetima i nepoznavanjem svojih prava. Iako su neki zadovoljni fleksibilnošću i iskustvom koje su stekli, mnogi ističu osjećaj iskorištavanja. Zaključno, rezultati kvantitativne analize jasno pokazuju potrebu za sustavnim i ciljanima mjerama za jačanje zaštite mladih radnika.

Nadalje, temeljeno na kvalitativnoj analizi fokus grupa, dodatno se produbljuje razumijevanje studentskog rada. Sudionici govore o konkretnoj svakodnevici rada uz studij: od loše komunikacije s poslodavcima i nepredvidivih smjena, do osjećaja da su „potrošna roba“ koja se lako zamjenjuje. Posebno je naglašeno da su studenti često neinformirani o svojim pravima kao i da nemaju kanale za savjetovanje ili prijavu nepravilnosti. Ovo poglavlje jasno pokazuje da je iskustvo studentskog rada vrlo često obilježeno nesigurnošću, emocionalnim stresom i institucionalnim ignoriranjem.

Nakon empirijskih podataka, publikacija prelazi na zagovaračku poziciju i preporuke za promjenu koje sintetiziraju nalaze prethodnih poglavlja. Između ostaloga, predlaže se razvoj digitalnih alata za informiranje i prijavu nepravilnosti, sustavno praćenje položaja mladih radnika, uključivanje sadržaja o radnim pravima u obrazovne programe te uvođenje mehanizama za bolju provedbu postojećih zakona. Također se predlaže da Grad Zagreb aktivno preuzme ulogu koordinatora između institucija, poslodavaca i mladih u cilju izgradnje sigurnijeg i pravednijeg tržišta rada.

Kao posebno vrijedan dio publikacije ističe se analiza prijedloga koje su sami mladi pomogli osmisliti s ciljem da njihov glas dođe do Grada Zagreba. Mladi predlažu uvođenje edukacija o pravima, bolju kontrolu poslodavaca, financijske poticaje, bolju povezanost obrazovanja i tržišta rada te šire ekonomske mjere koje će ih zadržati u Zagrebu. Njihovi prijedlozi potvrđuju sve prethodne zaključke: ne radi se samo o potrebi za više poslova, već o potrebi za poštenim, sigurnim i dostojanstvenim radnim uvjetima.

Stavovi mladih su poprilično jasni: kroz naše provedeno kvantitativno istraživanje, na nereprezentativnom uzorku mladih u dobi od 15 do 30 godina koji imaju iskustvo zaposlenja u Gradu Zagrebu, pružili smo uvid u stavove, iskustva i prijedloge ispitanika vezane uz mogućnosti zapošljavanja, radna prava i podršku pri ulasku na tržište rada u Zagrebu. Rezultati pokazuju da ispitanici izražavaju jasnu potrebu za sustavnijim, dugoročnim i praktično orijentiranim mjerama koje bi im olakšale pronalazak posla, zaštitile njihova prava i povećale kvalitetu radnih uvjeta. U odgovorima se najčešće ističe potreba za jačanjem kontrole i regulacije rada mladih, uz pojačane inspekcije, strože zakonske okvire i sankcije za poslodavce koji krše radnička prava, posebno kada je riječ o studentskom radu.

Jednako snažno naglašena je i važnost edukacije te informiranja pri čemu ispitanici ističu kako bi sadržaji o radničkim pravima, mogućnostima zapošljavanja i pripremi za tržište rada trebali postati sastavni dio školskih i fakultetskih programa. Uz formalno obrazovanje, spominju se i besplatne radionice, savjetovališta te digitalni resursi dostupni svim mladima. Uočena je i visoka vrijednost povezivanja mladih s poslodavcima kroz sajmove poslova, vođene *networking* događaje, mentorstva i plaćene stručne prakse, što mladi vide kao način da se smanji barijera nedostatka radnog iskustva i olakša prijelaz iz obrazovanja u zaposlenje.

Osim toga, u velikom broju odgovora ističu se prijedlozi za financijsku i infrastrukturnu podršku koju bi Grad Zagreb mogao osigurati poput subvencija za javni prijevoz, stanovanje i prva zaposlenja, kao i razvoj *coworking* prostora za mlade. Ti se prijedlozi često povezuju s mjerama zapošljavanja u struci, što pokazuje da mladi ne žele samo kratkoročne pogodnosti, nego poticaje koji vode dugoročnom i održivom zaposlenju. Prepoznata je i potreba za većom usklađenošću obrazovnih programa s realnim potrebama tržišta rada kroz povećanje broja stručnih praksi i jačanje obrazovanja u deficitarnim zanimanjima.

Zanimljivo je da su prijedlozi vezani uz regulaciju i kontrolu rada mladih brojčano gotovo jednako zastupljeni kao oni koji se odnose na edukaciju i povezivanje s poslodavcima što pokazuje da mladi problem zapošljavanja ne vide samo kroz prizmu dostupnosti prilika, nego i njihove kvalitete. Umjesto radikalnih promjena postojećeg sustava, češće se zagovaraju prilagodbe i reforme, posebno kod modela studentskog rada. Sveukupno, nalazi ukazuju na to da mladi ne traže samo „više poslova“, već prvenstveno sigurnije, pravednije i kvalitetnije radne uvjete, bolju informiranost te jasniji put od obrazovanja do zaposlenja. Grad Zagreb pritom može imati ključnu ulogu u povezivanju dionika, osiguravanju resursa i stvaranju sustava koji mladima omogućava da ostanu i profesionalno se razvijaju u svom gradu.

Zagreb radi, ali rade i mladi. Ako ih ne zaštitimo sada, ako ne informiramo, ne osnažimo i ne uključimo mlade u oblikovanje politika koje ih se direktno tiču, gubimo priliku da Zagreb učinimo gradom koji zadržava mlade, umjesto da ih tjera. Nalazimo se u idealnom vremenskom prozoru za djelovanje. Kada Zakon o obavljanju studentskih poslova krene u izmjenju, moramo biti sposobni prepoznati trenutak i iskoristiti ga.

Ova publikacija daje alate, argumente i prijedloge, a na institucijama, Gradu Zagrebu i na svima nama relevantnim akterima je da ih počnemo koristiti. Mladi su progovorili. Na društvu je da sluša i djeluje.

Literatura

- i Statut MMH: https://mmh.hr/uploads/document/doc/4/Statut_MMH_2021.docx
- ii Strateški plan MMH: https://mmh.hr/uploads/document/doc/11/MMH_-_Strateski_plan_2025_-_2027.pdf
- iii Projekt DigiPath: <https://mmh.hr/projekti/digipath-youth-up-4-possibilities>
- iv Najava izmjene Zakona: <https://www.srednja.hr/faks/izmjene-zakona-vaznog-studentima-drzava-je-obecala-jos-2023-nisu-oformili-ni-skupinu-koja-radi-na-tome/>
- v Zakon o obavljanju studentskih poslova: <https://www.zakon.hr/z/1173/zakon-o-obavljanju-studentskih-poslova>
- vi Podaci Porezne uprave: <https://www.srednja.hr/faks/studentska-i-ucenicka-zarada-premasila-330-milijuna-eura-a-drzava-i-dalje-ne-rjesava-dva-goruca-pitanja/>
- vii Eruostudent istraživanje: [https://www.eurostudent.hr/userfiles/pdfs/Istrazivanje-Eurostudent-VII-\(5A\)_FINAL.pdf](https://www.eurostudent.hr/userfiles/pdfs/Istrazivanje-Eurostudent-VII-(5A)_FINAL.pdf)
- viii Najava: <https://studentski.hr/studenti/vijesti/borba-za-krevet-u-domu-tisuce-studenata-ostaje-bez-smjestaja-u-domovima>
- ix Istraživanje: [https://www.eurostudent.hr/userfiles/pdfs/Istrazivanje-Eurostudent-VII-\(5A\)_FINAL.pdf](https://www.eurostudent.hr/userfiles/pdfs/Istrazivanje-Eurostudent-VII-(5A)_FINAL.pdf)
- x Pozicijsko dokument MMH o priuštivom stanovanju: https://www.mmh.hr/uploads/positional_document/document/13/Pozicijski_dokument_Stambena_politika.pdf
- xi Stipendije: <https://studentski.hr/studenti/vijesti/dodijeljene-stipendije-diljem-hrvatske-a-jedan-grad-uplacuje-stipendije-nakon-svakog-poloznog-ispita>
- xii Članak: <https://www.zagreb.info/vijesti/mladi-hrvati-progovorili-o-mucnim-iskustvima-imala-sam-osjecaj-da-sam-preglupa/544604/>
- xiii Istraživanje: <https://www.azvo.hr/wp-azvo-files/uploads/2025/06/Rezultati-petog-nacionalnog-istrzivanja-zaposljivosti-diplomiranih-studenata-i-studentica-2023.pdf>
- xiv Odluka nadležnog ministarstva: <https://mzom.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/VisokoObrazovanje/StudentskiPoslovi//Odluka-o-iznosu-minimalne-naknade-za-obavljanje-studentskih-poslova-za-2025-godinu.pdf>
- xv Istraživanje: <https://ideas.repec.org/a/avo/emipdu/v29y2020i2p513-538.html>
- xvi Istraživanje: <https://hrcak.srce.hr/file/310890>
- xvii Istraživanje: https://www.researchgate.net/publication/324857284_Student_Employment_Characteristics_and_Effects_of_Its_Use_in_Croatia

GRAD
ZAGREB